

KRIZE IDENTITY

Uvědomil jsem si nedávno při jakési reportáži televizních novin z Kravína, že kráva už není zvíře: je to stroj, který má své "výstupy" /jadrná krmiva/ a své "výstupy" /mléko/, který má svůj výrobní plán a svého strojníka, jehož úkolem je totéž, co je úkolem dnes celého našeho hospodářství: při nižších vstupech zvyšovat výstupy. Kráva nám opravdu efektivně slouží, ovšem za tu cenu, že už není krávou – podobně jako třeba Severní Čechy jsou nám významným zdrojem paliva /le-li tak ovšem nazvat hlinu s příměsí hnědého uhlí/ za tu cenu, že přestávají být kusem naší domoviny /stávajíce se čímsi mezi Měsícem a smetištěm/. Tyhle "drobnosti", myslím, dost názorně ilustrují to, co se vlastně této civilizaci stalo a na co dříve nebo později /nestane-li se "něco", ve věštině doufáme, aniž si umíme představit, co to bude/ zanikne: člověk uchopil svět způsobem, kterým ho defakto ztratil; podmanil si ho tak, že ho zničil /jako ten vědec, co zabíjí živočicha, aby se mu nemrskal pod mikroskopem/. Nejhlubší příčiny tohoto tragického dění jsou, myslím, zřejmé: krize zkušenosti absolutního horizontu, vyrůstající ze samotné duchovní struktury naší civilizace a neustále jí prohlubovaná, vede ke ztrátě smyslu pro integritu bytí, vzájemnou souvislost jsoucen, pro jejich svébytnost; z jevů světa vyprchává jejich tajemná smysluplnost /nejsou už ani tajemné, ani smysluplné/, vše se mění v "pouhosti" – a co je nejtůležitější: Krize zkušenosti absolutního horizontu vede zákonitě i ke krizi bytostné odpovědnosti člověka ke světu a za svět – což znamená i k sobě a za sebe. A kde není tato odpovědnost – jako smysluplný základ vztahu člověka k jeho okolí –, mizí nevyhnutelně i identita jako jeho tímto vztahem dané a nezaměnitelné místo ve světě. Kruh se tak uzavírá a je možno ho aforisticky shrnout: tím, že vzal člověk krávé poslední zbytek

její dobytí svěbytnosti, připravil zároveň sebe sama o svou lidskou identitu a připodobnil se dobytku. A opravdu: stádnost konzumního života, jejímž skvělým výrazem jsou moderní sídliště a skvělým nástrojem televize; rozpad člověka do jeho jednotlivých zanonymizovaných funkcí /producent, konzument, pacient, volič atd./; jeho totální zbezmočnění tváří v tvář anonymním společenským makrostrukturám; jeho komplexní adaptace na obecnou "mrvní" normu, kterou je rezignace na vše, co přesahuje horizont stádního života – to vše jsou zptůsobya, jimiž upadá lidská identita do stále hlubší a obsáhlejší krize. Jak se ta krize projevuje? Tisícovým způsobem: člověk zapletený do "samohybné" společenské struktury se proměňuje v její molekulu s jejími znaky, to znamená, že ztrácí svou tvář, vlí i jazyk a stává se jakousi materializovanou frází; zvyká si na svou manipulaci a posléze se s ní vnitřně identifikuje, čímž se opět vzdává sám sebe; zbaven horizontu dějin, k nimž by se mohl tvořivě vztahovat jako jejich subjekt, upadá do "bezčasí", a zbaven "konkrétního horizontu" domova /bydlíme-li například na sídlišti, nezáleží přece na tom, kde to sídliště je: všude jsou sídliště stejná/, ocitá se v jakémisi anonymním "ne-prostoru" /rozpad existenciálního prostoru a času tvoří s rozpadem identity spojené nádobý/; slepá identifikace s iracionálním prouděním "světa zdání" a rezignace na vlastní uchopení světa a odpovědnost za něj rozmazává a zneurčítuje lidské "já": jakoukoli souvislost toho, co bylo nebo co má být, s tím, co je, jednou provždy lokalizovalo mimo sebe sama a mimo okruh toho, čím mu přísluší se zabývat, čímž ovšem rozbilo i jakoukoli souvislost toho, čím v tom kterém okamžiku samo je, s tím, čím je kdykoliv jindy. Člověk tak – přestáváje ručit sám za sebe a za svůj život – ztrácí nutně sebevědomí a důstojnost svéprávné osobnosti a proměňuje se v hrudku bahna, zcela odkázanou na svou příslušnost k celku bahniště. /Mimo jiné: není snad smutně symptomatické, že zdaleka největší hustotou svěrázných lidí, ať už jde o svéráz jakýkoli či třeba jakkoli ubohý, se vyznačuje – jak si znovu a znovu uvědomuji – vězení? /

Svět, který moderní člověk vytváří, je obrazem jeho sta-

vu, a tento stav zpětně prohlubuje. Je to svět, který se tak zvané člověku "vymkl z rukou": je hnán silami, prozrazujícími veskrze partikulární horizonty i partikulární odpovědnost, přičemž čím jsou ty síly mocnější, tím mocnější je jejich vlastní setrvačná síla a jejich nespoutatelnost a tím mocnější je i "magnetické pole", které strhává člověka hlouběji a hlouběji do jeho bezmoci, odcizení, depersonalizace a posléze – což je snad samotné "dno" – do zabydlené a lhostejné spokojenosti s tímto stavem.

Ze to je všechno takhle zlé, není přirozeně žádný objev: zabývají se tím z různých hledisek tisíce knih; moderní člověk je totiž důkladný a všechno umí spočítat, takže si už mnohokrát důkladně spočítal, kam se řítí svět, který vytváří, a mnohokrát konstatoval svou neschopnost cokoli s tím dělat. Nelze s tím skutečně nic dělat?

Uvažuji-li jako to, co ze mne tento svět dělá – totiž jako lidské identity zbavený šroubek gigantického soustrojí –, pak opravdu nemohu dělat nic: ničení zeměkoule, ohlupování národů a výrobu tisíců nových termojaderných bomb samozřejmě nezastavím. Uvažuji-li však jako to, čím každý z nás původně je, resp. čím každý z nás má – nezávisle na stavu světa – základní možnost se stát, totiž jako svéprávná lidská bytost, schopná odpovědnosti ke světu a za svět, pak samozřejmě mohu dělat mnoho.

Například snažit se chovat tak, jak si myslím, že je správné se chovat a jak by se podle mého nehlubšího přesvědčení měli chovat všichni – totiž odpovědně. Na námitku, že to nemá smysl, odpovídám velmi prostě: má!

Věznice Bory, březen 1982